

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารของประเทศไทย Legal Issues Concerning the Determination of the Jurisdiction of the Military Courts in Thailand

วชิรวิทย์ วิวัฒน์ตระกูล

Wachirawit Wiwattrakul

อาจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก

Lecturer from the Faculty of Law Kirk University

*Corresponding Author Email: 66220086@kirk.ac.th

Received: 8 October 2025 Revised: 11 November 2025 Accepted: 13 November 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทยและการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ 2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎี หลักกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร และ 3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยจากการค้นคว้าตัวบทกฎหมาย หนังสือคำอธิบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาศาลฎีกาและศาลทหารสูงสุด บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เอกสารงานวิจัย แล้วนำข้อมูลที่ได้รับมารวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย พบว่า ประเทศไทยยังมีนิยามคำว่า คดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการกำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และยังไม่มีการประกาศลักษณะความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ศาลทหารมีดุลพินิจในการไม่รับคดีที่เห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์กำกับการใช้ดุลพินิจของศาลทหารไว้อย่างชัดเจน 2) กองทัพในต่างประเทศได้นำหลักการตามบทนิยามเพื่อประกาศลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารไว้อย่างชัดเจน ทำให้การจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้คดีที่ไม่มีการประกาศไว้จะเป็นคดีที่ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา และไม่มีข้อห้ามในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารในช่วงที่เกิดสงครามหรือความไม่สงบ และ 3) ควรกำหนดนิยามคำว่าคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารไว้ในพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 และประกาศบัญญัติความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว กำหนดหลักเกณฑ์คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารแทนการให้ดุลพินิจแก่ศาลทหารไว้ในมาตรา 14(4) และควรให้คู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารในมาตรา 61 วรรคสอง

คำสำคัญ: ปัญหากฎหมาย, การกำหนดเขต, ศาลทหารในประเทศไทย

Abstract

This research consists purposes were 1. to examine legal issues concerning the determination of the jurisdiction of the Thai Military Court and the restriction of the right to appeal and petition for a final judgment in military courts during abnormal periods 2. to study concepts and theories, principles of international law, foreign laws, and Thai law regarding the determination of military court jurisdiction and 3. to propose guidelines for improving and amending laws related to the determination of the jurisdiction of the Thai Military Court. This study is a qualitative research employing a documentary research method. It involves examining statutory laws, relevant legal commentaries, Supreme Court and Supreme Military Court judgments, academic articles, theses and research documents. The information gathered from these related documents is then analyzed using content analysis. The research findings revealed that 1) legal issues regarding the jurisdiction of Thai military courts indicate that Thailand still defines the term military-specific cases as a basis for determining the characteristics of cases under the jurisdiction of military courts. However, the characteristics of offenses under the jurisdiction of military courts have not been announced. Military courts have discretion to refuse to accept cases that they deem not to be under the jurisdiction of military courts, without clearly stipulating criteria for the exercise of discretion by military courts 2) Foreign militaries have adopted the principles in the definition to clearly announce the characteristics of cases under the jurisdiction of military courts. Therefore, the dismissal of cases that are not under the jurisdiction of military courts has established criteria for cases that are not declared as cases for which the military court has no jurisdiction to consider and adjudicate. And there is no prohibition on appealing the verdict of the military court during the period of war or unrest and 3) The definition of the term cases with military characteristics should be defined in the Military Court Act of 1955, Section 13, and a list of offenses under the jurisdiction of the military court should be announced at the end of the said Act. The criteria for cases not under the jurisdiction of the military court instead of giving discretion to the military court should be specified in Section 14(4). And the parties should be given the right to appeal the verdict of the military court at unusual times under the conditions and criteria stipulated in the Code of Military Criminal Procedure in Section 61, paragraph two.

Keywords: Legal Issues, Concerning the Determination, Military Courts in Thailand

บทนำ

ศาลทหารไทยมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารซึ่งกระทำผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ซึ่งตามหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารวางหลักว่า ศาลทหารมีอำนาจพิจารณา

พิพากษาเฉพาะคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารซึ่งกระทำลงโดยบุคลากรทางทหาร ซึ่งความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร หมายถึง คดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดของสมาชิกกองทัพนระหว่างปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร ยังไม่ได้มีการบัญญัตินิยามของคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารเพื่อใช้เป็นฐานคิดในการกำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ส่งผลให้ศาลทหารยังคงไม่มีความชัดเจนในด้านขอบเขตการพิจารณาพิพากษาคดี บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางทหารต้องมีปริมาณคดีที่มากเกินไปจนความจำเป็น (สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย, 2568) ความผิดที่ศาลทหารพิจารณาไม่มีลักษณะเฉพาะทางทหารและไม่ได้สร้างความเสียหายเฉพาะด้านให้แก่ศาลทหาร ศาลทหารมีแนวคิดสำคัญคือ ศาลทหารต้องไม่มีอำนาจในการพิจารณาคดีที่จำเลยเป็นบุคคลพลเรือนในทุกกรณี ทำให้มีการวางหลักเกณฑ์ว่า คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ได้แก่ คดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกับบุคคลที่มีได้อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำผิดด้วยกัน คดีที่เกี่ยวข้องกับคดีที่อยู่ในอำนาจศาลพลเรือน และคดีที่ต้องดำเนินในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่มีความชัดเจนและทำให้ศาลทหารไม่มีเขตอำนาจซ้อนทับกับศาลพลเรือน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14 มีการกำหนดหลักเกณฑ์ข้อหนึ่งไว้ในอนุมาตรา 4 ว่า คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารคือคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งที่เปิดโอกาสให้ศาลทหารใช้ดุลพินิจว่าโดยไม่ได้วางหลักเกณฑ์กำกับการใช้ดุลพินิจไว้อย่างชัดเจน และอาจเกิดการใช้อำนาจที่มีชอบด้วยกฎหมาย (สำนักงานอัยการสูงสุด, 2568) ส่งผลให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางทหารต่อประชาชนและบุคคลที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร

ในเวลาที่มีการรบหรือสถานะสงครามหรือได้ประกาศใช้กฎอัยการศึก พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง วางหลักว่า เมื่อศาลทหารในเวลาไม่ปกติมีคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความใช้สิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลดังกล่าว มีผลเป็นการจำกัดสิทธิของจำเลยในการอุทธรณ์คำพิพากษาที่ลงโทษจำเลย (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2550) และทำให้ศาลทหารกลางหรือศาลทหารสูงสุดไม่มีโอกาสได้ทบทวนคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้นและอาจทำให้คำพิพากษาเกิดความบกพร่อง ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมทางทหาร จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ พบว่า สหรัฐอเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส เครือรัฐออสเตรเลีย สาธารณรัฐสิงคโปร์ ได้นำแนวคิดจากหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารมากำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารของแต่ละประเทศโดยการประกาศเป็นบัญชีความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร (ปกป้อง ศรีสนิท, 2556) และมีกฎหมายของแต่ละประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ของคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเขตอำนาจศาลทหารที่ได้กำหนดขึ้น โดยกำหนดให้ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่ไม่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลของแต่ละประเทศ อีกทั้งในช่วงที่มีภาวะสงครามหรือเกิดความไม่สงบ ไม่มีหลักเกณฑ์ของกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่กำหนดให้มีการพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารเพียงชั้นเดียว ทำให้เห็นว่า แม้ในภาวะที่รัฐอยู่ในสถานการณ์ความไม่สงบ ศาลทหารก็ไม่ได้มีความจำเป็นต้องเร่งรัดการพิจารณาคดีโดยไม่เปิดโอกาสให้คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกา ในทางตรงกันข้ามกฎหมายได้คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และการตรวจสอบคำพิพากษาให้เกิดความถูกต้อง จึงได้กำหนดให้มีศาลทหารอีกชั้นหนึ่งเพื่อมาทบทวนคำพิพากษาของศาลทหารชั้นต้น (เสนีย์ พรหมวิวัฒน์, 2554)

ดังนั้น จากที่กล่าวมาส่งผลให้ศาลทหารไม่อาจใช้กฎหมายที่ตราขึ้นให้อำนาจอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับเขตอำนาจศาลทหาร และปัญหาการจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง ห้ามมิให้คู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาศาลทหารในเวลาไม่ปกติ จากแนวคิดที่ว่าเมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศ ศาลทหารต้องพิจารณาพิพากษาคดีให้มีความรวดเร็วและเด็ดขาด จึงให้ศาลทหารชั้นต้นแต่เพียงชั้นเดียวพิพากษาคดี แต่ไม่ได้คำนึงถึงหลักการตรวจสอบคำพิพากษาเพื่อให้เกิดความถูกต้อง และไม่ให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในศาลทหารได้โต้แย้งคำพิพากษาที่มีผลเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพโดยหาวิธีการที่เหมาะสมในการประสานระหว่างความรวดเร็วในการตัดสินคดีกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จึงควรมีการศึกษาวินิจฉัยเพื่อหาคำตอบที่กำหนดความสำคัญของการประกาศลักษณะความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารให้เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร การกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการใช้ดุลพินิจของศาลทหารในการจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร รวมทั้งการกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาของคู่ความต่อศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ทั้งนี้ เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทยและการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎี หลักกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร
3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับศาลทหาร ทหารคือประชาชนส่วนหนึ่งซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติที่ได้รับมอบหมายให้เป็นบุคคลที่มีหน้าที่ใช้อำนาจร้ายแรงได้โดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อปกป้องชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ จึงจำเป็นต้องควบคุมทางวินัยอย่างเข้มงวดเด็ดขาด และรวดเร็วทั้งในเวลาสงบและในเวลาฝึกสงคราม ด้วยเหตุว่าทหารซึ่งเป็นบุคคลที่มีหน้าที่ใช้อำนาจร้ายแรงเสื่อมเสียวินัยแล้ว ย่อมส่งผลเสียหายเป็นภัยอันตรายร้ายแรงต่อประเทศชาติ ดังนั้น วินัยสำหรับทหารจึงถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ผู้บังคับบัญชาทางทหารจึงต้องควบคุมดูแลตลอดจนทำการกวัดขั่นวินัยอย่างใกล้ชิด เมื่อทหารกระทำความผิดในเรื่องของวินัยผู้บังคับบัญชาก็ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการพิจารณาลงทัณฑ์ทหารที่กระทำความผิด เช่น ลงทัณฑ์ กักขัง หรือจำขัง เป็นต้น แต่ถ้ามการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดอาญาที่ไม่อาจใช้วิธีลงทัณฑ์ได้ หรือเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ของทหารที่จำต้องใช้วิธีการทางศาลที่เด็ดขาด รวดเร็ว ก็ไม่ควรใช้ระบบการดำเนินคดีอาญาทางศาลยุติธรรมอย่างปกติ จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการยุติธรรมทางทหารหรือศาลทหารแยกออกมาเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหาก (ประดิษฐ์ สุนทรารุณ, 2515, น.6-7)

หลักนิติรัฐ (Legal State) มีสาระสำคัญในทางเนื้อหาถือเป็นหลักการที่รัฐต้องยอมตนอยู่ใต้กฎหมายซึ่งกำหนดการกระทำของรัฐต่อปัจเจกชน รัฐไม่สามารถใช้วิธีการอื่นนอกไปจากที่ระบบกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในเวลานั้นกำหนดไว้ ระบบนิติรัฐจึงเป็นระบบที่สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ของพลเมือง และมีวัตถุประสงค์หลักในการป้องกันและแก้ไขการใช้อำนาจตามอำเภอใจของ

เจ้าหน้าที่รัฐ การใช้อำนาจของผู้ปกครองรัฐต้องเป็นการใช้กฎหมายที่สร้างความเป็นธรรมให้แก่ทุกคนในรัฐโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีการเลือกชั้นวรรณะ ไม่มีการเลือกข้างเลือกกลุ่ม ไม่ละเมิดหรือขัดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จึงต้องมีหลักนิติธรรม (Rule of law) ในนิติรัฐ กล่าวคือ การมีกฎหมายรองรับการกระทำของรัฐ (Rule by law) แต่กฎหมายมิได้สร้างความเป็นธรรม ไม่เคารพและละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็จะเป็นการเคารพต่อหลักนิติรัฐหาได้ไม่ ส่วนสาระสำคัญในทางรูปแบบของหลักนิติรัฐ คือ กฎเกณฑ์ทางกฎหมายจะต้องมีเนื้อหาที่แน่นอนและชัดเจนเพื่อให้ประชาชนทราบว่า กฎหมายของรัฐเรียกร้องอะไรจากตนบ้าง ให้กระทำหรือห้ามกระทำการสิ่งใด และกฎหมายของฝ่ายรัฐต้อง เป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ และมีหลักการแบ่งแยกอำนาจเป็นหลักการพื้นฐานของหลักนิติรัฐ โดยแยกอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ให้สามารถควบคุมตรวจสอบและยับยั้งซึ่งกันและกันเพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับความคุ้มครอง (ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒน์, 2540, น.279-280)

หลักนิติธรรม (Rule of law) คือพื้นฐานแห่งกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่เทิดทูนศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และยอมรับนับถือสิทธิแห่งมนุษย์ชนทุกแง่มุม (ธานินทร์ ภิรมย์วิเชียร, 2552, น.1-5) โดยสาระสำคัญของหลักนิติธรรม คือ กฎหมายต้องมีการประกาศใช้ให้ประชาชนทราบ กฎหมายที่ดีต้องมีความชัดเจน ไม่ขัดแย้งกันเอง มีเหตุผล นำไปสู่ความเป็นธรรม ทันสมัย และสามารถรองรับความเปลี่ยนแปลง ของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และเทคโนโลยี มีการบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และประชาชน ต้องได้รับการส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและเคารพในกฎหมาย รวมไปถึงต้องมีกระบวนการยุติธรรมที่ดี เปิดโอกาสให้มีการอุทธรณ์ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้โดยสะดวก ไม่ชักช้า ด้วยค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม (คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ และคณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรม, 2558, น.1-9)

แนวคิดพื้นฐานในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลในคดีอาญา เป็นแนวคิดที่ทำให้มีการตรวจสอบคำพิพากษาหรือรับรองสิทธิของคู่ความที่ได้รับการพิจารณาคดีสองชั้นศาล คำพิพากษาศาลในคดีอาญามีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพ ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหา การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาลจนกระทั่งมีคำพิพากษาอาจเกิดข้อผิดพลาดบกพร่องได้ เพราะศาลเองก็เป็นผู้พิพากษาซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา อาจมีความผิดพลาดบกพร่องบ้างจึงต้องมีการทบทวนคำพิพากษาของศาลโดยศาลอุทธรณ์ (Inferior Court) หรือโดยศาลสูงอย่างศาลสูงสุดหรือศาลฎีกา (Supreme Court) เพื่อตรวจสอบทบทวน (Examination) แก้ไขในข้อผิดพลาดบกพร่องที่อาจปรากฏในคำพิพากษาศาลชั้นต้น เพื่อให้คำพิพากษามีความถูกต้องสมบูรณ์ (Consideration for Purpose of Correction) นอกจากนี้ การอุทธรณ์คำพิพากษาเป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้คู่ความใช้สิทธิของตนขอให้ศาลสูงทำการตรวจสอบทบทวนคำพิพากษาเพื่อแก้ไขความผิดพลาดบกพร่องที่เกิดขึ้น ซึ่งโดยหลักแล้วเป็นสิทธิของคู่ความที่สามารถโต้แย้งคำพิพากษาของศาลล่างได้เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตน (คณิต ณ นคร, 2555, น.171-172)

การวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร (Decaux Principles) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดตั้งศาลทหาร กำหนดเขตอำนาจศาลทหาร และกำหนดว่าคดีประเภทใดบ้างไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยศาลทหารต้องจัดตั้งขึ้นภายใต้เงื่อนไขในการจำกัดเขตอำนาจศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร (คดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร) ซึ่งกระทำลงโดยบุคลากรทางทหาร และศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่พลเรือนกระทำความผิด ในส่วนสิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหาร นอกจากหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการ

ยุติธรรมในศาลทหาร ยังมีมติกระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 วางหลักในการให้สิทธิจำเลย
อุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่ารัฐอยู่ในภาวะสงครามหรือความไม่สงบหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) วิธีการศึกษาวิจัยจากการค้นคว้าตัวบท
กฎหมาย หนังสือคำอธิบายกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คำพิพากษาศาลฎีกาและศาลทหารสูงสุด บทความทางวิชาการ วิทยานิพนธ์
เอกสารงานวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นไปที่เอกสารกฎหมาย
ระหว่างประเทศ (International Law) เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร ได้แก่ ปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน
(International Covenant on Civil and Political Right ICCPR) กติกาสากล่าวด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง
(International Covenant on Civil and Political Rights 1996) และหลักการ สากล่าวด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร
(Decaux Principles) ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (Rome Statute of the International Criminal
Court) กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติ
หรือ การลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (OPCAT) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครอง บุคคลทุกคน
จากการบังคับให้หายสาบสูญ (ICPPED) และทำการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร ได้แก่ กฎหมาย
ของสหรัฐอเมริกา กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส กฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลีย กฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ และ
กฎหมายไทย เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การใช้กระบวนการวิจัยทางนิติศาสตร์นี้ใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์และ
สังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทย และข้อมูลที่เป็น
ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ
ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยของไทย งานวิจัยของต่างประเทศ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาล
ทหาร เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

**1. การศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลและการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาล
ทหารในเวลาไม่ปกติ**

ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาล พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498
ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดเขตอำนาจศาลทหาร มิได้มีการประกาศลักษณะความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารไว้อย่างชัดเจน
เพื่อให้บุคลากรทางทหารทราบว่าการกระทำหรืองดเว้นการกระทำใดที่ส่งผลกระทบต่อกองทัพบกจนถึงขนาดไม่อาจใช้เพียงการ
ดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติวินัยทหาร พ.ศ. 2476 ได้ และต้องใช้มาตรการที่เข้มข้นขึ้นโดยการพิจารณาพิพากษาของ

ศาลทหาร การที่มาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เพียงแต่กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาวางบทลงโทษ ผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญา ทำให้บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมไม่ทราบถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริงของศาลทหารในเรื่องการจำกัดเขตอำนาจศาลให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร และบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมต้องรับภาระทางจำนวนคดีที่มีปริมาณมากและไม่สอดคล้องกับคดีที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร ซึ่งกฎหมายมิได้บัญญัติหรือกำหนดนิยามของคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารไว้แต่อย่างใด (เสนีย์ พรหมวิวัฒน์, 2554) ทำให้เกิดปัญหาสำคัญคือ กฎหมายทหารหรือกฎหมายอื่นในทางอาญาเป็นความผิดที่ไม่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร การกำหนดเขตอำนาจศาลทหารที่คลุมเครือดังที่กล่าวมานี้ ส่งผลให้มีการกำหนดให้ศาลทหารใช้ดุลพินิจในการจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้อย่างกว้างขวางโดยไม่มีหลักเกณฑ์กำกับการใช้ดุลพินิจ ซึ่งในเรื่องนี้ ตามมาตรา 14 ที่บัญญัติว่า คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร... (4) คดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งทำให้เกิดปัญหาว่าศาลทหารสามารถใช้ดุลพินิจแตกต่างจากบทบัญญัติในมาตรา 14 (1) - (3) ซึ่งได้วางหลักการเน้นย้ำชัดเจนว่าคดีใดที่มีความเกี่ยวเนื่องหรือเกี่ยวพันกับบุคคลพลเรือนไม่อยู่ในอำนาจศาลพิจารณาของศาลทหาร ส่งผลให้ศาลทหารอาจใช้ดุลพินิจในการรับหรือไม่รับคดีไว้พิจารณาได้ตามอำเภอใจ (ประดิษฐ์ สุนทรราชูณ, 2515) ต่อมาเมื่อศาลทหารในเวลาปกติมีคำพิพากษา หากคู่ความฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดซึ่งไม่พอใจผลแห่งคำพิพากษาย่อมมีสิทธิอุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลทหารกลางและศาลทหารสูงสุดตามลำดับได้ แต่หากเป็นในช่วงที่เกิดภาวะสงคราม ความไม่สงบ หรือมีการประกาศกฎอัยการศึก หากศาลทหารในเวลาไม่ปกติมีคำพิพากษาแล้ว คู่ความจะถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาไว้ ตามมาตรา มาตรา 61 วรรคสอง โดยมีความคิดในเรื่องนี้มาจากการตัดสินคดีที่ฉับไวภายใต้สถานการณ์ฉุกเฉิน จึงจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาไว้ แต่ไม่ได้คำนึงถึงการตรวจสอบคำพิพากษาที่มีผลกระทบต่อสิทธิของบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารให้เกิดความถูกต้องและเป็นธรรม เพราะตุลาการศาลทหารก็ย่อมจะเกิดความผิดพลาดได้ หากไม่มีการตรวจสอบโดยศาลทบทวนหรือศาลสูงอีกรอบ ย่อมทำให้คำพิพากษาไม่เกิดการยอมรับ

2. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร

ผลการวิจัยพบว่า การศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ และกฎหมายต่างประเทศมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลและสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหาร ได้แก่ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Right – ICCPR) หลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร (Decaux Principles) กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (International Humanitarian Law) ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ (Rome Statute of the International Criminal Court) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment : CAT) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ (International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance: ICPPED) พบว่า การจัดตั้งศาลทหารขึ้นต้องมีการจำกัดเขตอำนาจศาลให้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารที่กระทำความผิดโดยบุคลากรทางทหาร โดยคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร หมายถึง การกระทำความผิดของสมาชิกแห่งกองทัพในระหว่าง

หรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งอาจเป็นความผิดทั้งหมดที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายอาญาทหาร ความผิดอาญาทั่วไปที่ถูกทำให้เป็นความผิดทางทหาร (Militarized) ตลอดจนความผิดอาญาทั่วไปที่กระทำโดยบุคลากรทหารในระหว่างหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่ ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่จำเลยเป็นบุคคลพลเรือนในทุกกรณี ศาลยุติธรรมควรเป็นผู้มีอำนาจพิจารณาคดีที่มีได้เกี่ยวข้องกับสิทธิในทางกฎหมายที่เป็นของทหารโดยเฉพาะ และไม่มี ความเชื่อมโยงกับการกิจทางยุทธการของสถาบันทหาร ด้วยเหตุที่กองทัพบกกำลังทางทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีประสิทธิภาพในการทำลายล้างสูง การกำหนดประเภทหรือลักษณะคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารจึงมีส่วนช่วยให้บุคลากรของกองทัพบกโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บังคับบัญชาทหารไม่กระทำความผิดอาญาร้ายแรงระหว่างประเทศตามธรรมนูญกรุงโรม ได้แก่ (1) ความผิดการล้างเผ่าพันธุ์มนุษย์ (Genocide) (2) อาชญากรรมต่อมวลมนุษยชาติ (Crimes Against Humanity) (3) อาชญากรรมสงคราม (War Crime) และ (4) อาชญากรรมรุกราน (Crime of Aggression) ไม่กระทำความผิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ (สมบุญณ์ เสี่ยมบุตร และพรชัย ด่านวิวัฒน์, 2555) กล่าวคือ การใช้มาตรการอันชอบด้วยกฎหมายว่าด้วยการทำสงครามที่จำเป็นเพื่อยุติสงคราม การโจมตีทางทหารนั้นจะสามารถกระทำต่อเป้าหมายที่เป็นพลรบและทรัพย์สินที่ใช้ประโยชน์ในทางทหารเท่านั้น จะกระทำต่อทรัพย์สินหรือพลเรือนไม่ได้เมื่อเขตอำนาจศาลทหารมีอยู่อย่างจำกัด และชัดเจนจึงทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมทางทหารไม่อาจอาศัยช่องว่างของความไม่ชัดเจนในเรื่องเขตอำนาจศาลทหารมาจับกุมดำเนินคดี กระทำการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีผู้กระทำความผิด หรือทำให้ผู้กระทำความผิดหายนสาบสูญ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่รัฐเกิดศึกสงครามหรือเกิดความไม่สงบ ซึ่งถือเป็นการป้องกันการกระทำละเมิดต่ออนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรีและอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ และกรณีศาลทหารชั้นต้นมีคำพิพากษาและคู่ความไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษา ไม่ว่ารัฐจะอยู่ในภาวะสงครามหรือไม่ก็ตาม คู่ความต้องมีสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้นต่อศาลอีกชั้นหนึ่งซึ่งมีคณะตุลาการระดับเหนือขึ้นไปและเป็นศาลพลเรือน

2.2 จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลและสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหาร โดยศึกษา Uniform Code Military Justice ของสหรัฐอเมริกา Code de Justice Militaire ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส The Defence Force Discipline Act 1982 ของเครือรัฐออสเตรเลีย Singapore Armed Forces Act 1972 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ (Economic and Social Council, 2025) พบว่า มีหลักการในการกำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารที่คล้ายกัน มีเพียงบางประเด็นที่มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ดังนี้

1) กฎหมายของทั้งสี่ประเทศต่างนำเอาหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหารมากำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารของแต่ละประเทศ โดยการจัดทำเป็นบัญชีความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ทำให้คดีที่มีการกำหนดและประกาศให้บุคลากรทางทหารทราบมีลักษณะเฉพาะทางทหาร ทั้งนี้ ฐานความผิดของที่อยู่ในอำนาจศาลทหารของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละประเทศย่อมมีระเบียบวินัยที่มุ่งจะรักษาแตกต่างกันไปตามภารกิจทางทหารที่รัฐแต่ละรัฐกำหนด โดยฐานความผิดซึ่งมีความคล้ายคลึงกันในทุกประเทศ เช่น ความผิดเกี่ยวกับการขัดคำสั่งผู้บังคับบัญชาหรือฝ่าฝืนข้อบังคับทางทหาร ความผิดเกี่ยวกับการขาดหรือหนีราชการ ความผิดเกี่ยวกับการช่วยเหลือหรือการปฏิบัติต่อศัตรู ความผิดเกี่ยวกับ

การควบคุมการใช้อาวุธและทรัพย์สินของกองทัพ อากาศยาน เรือ และยานพาหนะที่ใช้ในราชการทหาร ความผิดเกี่ยวกับการก่อ
กบฏและความไม่สงบให้แก่กองทัพ ความผิดที่ผู้บังคับบัญชากระทำละเมิดต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชากระทำละเมิด
ต่อผู้บังคับบัญชา ความผิดเกี่ยวกับเอกสารทางราชการทหาร ความผิดที่เกี่ยวกับการเป็นทหารยามและการกระทำต่อทหาร
ยาม ความผิดเกี่ยวกับการเกลี้ยปด ความผิดเกี่ยวกับการใช้อำนาจสั่งการเกินขอบเขต ส่วนฐานความผิดที่แตกต่างกัน เช่น
สหรัฐอเมริกา มีการกำหนดให้ความผิดเกี่ยวกับการใช้ตัวเงินเป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่สาธารณรัฐฝรั่งเศส เครือรัฐ
ออสเตรเลีย และสาธารณรัฐสิงคโปร์ ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาความผิดเกี่ยวกับการใช้ตัวเงิน ในส่วนของความผิดเกี่ยวกับยา
เสพติด ทุกประเทศยกเว้นสาธารณรัฐฝรั่งเศส กำหนดให้ทหารที่กระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดต้องถูกพิจารณาพิพากษาโดย
ศาลทหาร อนึ่ง ศาลทหารสหรัฐอเมริกา มีฐานความผิดครอบคลุมหลายด้านและมีความผิดบางฐานคล้ายคลึงกับความผิดของฝ่าย
พลเรือน เช่น ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน ความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย เป็นต้น อย่างไรก็ตามกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีการประกาศ
ให้บุคลากรทางทหารทราบถึงฐานความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารอย่างชัดเจน (Edith Palmer, 2025)

2) การกำหนดให้คดีความผิดใดไม่อยู่ในอำนาจของศาลทหาร กฎหมายของทั้งสี่ประเทศมีการระบุหลักเกณฑ์
เพื่อให้ศาลทหารใช้ในการพิจารณาว่าคดีใดไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งแต่ละประเทศอาจจะมีข้อความที่บัญญัติแตกต่างกัน
ออกไป แต่มีใจความสรุปได้ว่า ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดของฝ่ายพลเรือนและที่พลเรือนเป็นผู้กระทำผิด
อีกทั้งเพื่อเป็นการเน้นย้ำหลักการที่ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร สาธารณรัฐสิงคโปร์จึงกำหนดให้คดี
ที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารสิงคโปร์คือคดีที่ไม่ได้ถูกกำหนดและประกาศไว้ใน Singapore Armed Forces Act 1972
(Jim Absher, 2025)

3) กฎหมายของทั้งสี่ประเทศยกเว้นสาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหาร
ชั้นต้นโดยให้อุทธรณ์หรือฎีกาต่อศาลพลเรือนหรือศาลที่มีองค์คณะตุลาการมาจากตุลาการฝ่ายพลเรือน และสามารถอุทธรณ์หรือ
ฎีกาคำพิพากษาศาลชั้นต้นได้โดยไม่จำกัดว่าจะอยู่ในสถานการณ์ปกติหรือไม่ปกติ (มีภาวะสงครามหรือการประกาศกฎอัยการศึก)
อย่างไรก็ตาม สาธารณรัฐสิงคโปร์ มีการกำหนดให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาศาลทหารชั้นต้นต่อศาลทหารชั้นอุทธรณ์ เพียงแต่มีการ
จำกัดสิทธิในการฎีกาไว้โดยให้ถือว่าคำพิพากษาศาลทหารชั้นอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด

3. เสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย

ผลการวิจัยพบว่า พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร
แต่ยังไม่มีชัดเจนในการประกาศลักษณะความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารซึ่งต้องเป็นคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร
เท่านั้น มีการกำหนดคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร แต่ศาลทหารยังคงให้ดุลพินิจตุลาการศาลทหารในการวินิจฉัยว่าคดีใดไม่อยู่ใน
อำนาจศาลทหาร โดยไม่กำหนดหลักเกณฑ์ควบคุมการใช้ดุลพินิจไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีการกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา
คำพิพากษาศาลทหารโดยศาลทหารในเวลาปกติคู่ความมีสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกา แต่หากศาลทหารในเวลาไม่ปกติมีคำพิพากษา
ความถูกจำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกา ซึ่งจากการวิเคราะห์และสังเคราะห์กฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศ
ทำให้สามารถหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย ดังนี้

1) กำหนดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร และนิยามคำว่า ความผิดที่มี
ลักษณะเฉพาะทางทหาร โดยให้หมายถึง ความผิดของบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารระหว่างหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่

2) มีการประกาศหรือกำหนดความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยใช้นิยามตามข้อ 1) เป็นฐานคิดในการกำกับประเภทคดีไม่ให้นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร และแบ่งเป็นหมวดหมู่ความผิดให้ชัดเจน อนึ่ง ฐานความผิดที่กำหนดต้องคำนึงถึงบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางทหารที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อไม่ให้มีปริมาณคดีที่มากเกินไปจนศาลทหารขาดประสิทธิภาพการทำความเข้าใจ

3) การกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลทหารใช้ดุลพินิจในการจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยกำหนดให้คดีที่ไม่ใช่ความผิดตามที่ประกาศในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

4) กำหนดให้คู่ความมีสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอุทธรณ์ฎีกาไว้เฉพาะในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่ไม่ปกติ แต่ยังคงคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยในคดีอาญาและให้มีการตรวจสอบคำพิพากษาเพื่อความถูกต้อง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารและการจำกัดสิทธิอุทธรณ์และฎีกาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ พบว่า ปัญหาการกำหนดเขตอำนาจศาลที่ไม่ชัดเจน พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 ไม่มีการกำหนดนิยามคำว่า คดีความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร และไม่มีการประกาศและกำหนดลักษณะหรือประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหารให้เป็นไปให้มีลักษณะเฉพาะทางทหาร จึงทำให้ไม่มีบัญชีความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารท้ายพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลทหารในการจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารโดยไม่มีหลักเกณฑ์กำกับการใช้ดุลพินิจ พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14(4) ให้อำนาจศาลทหารในการพิจารณาจำหน่ายคดีที่ศาลทหารเห็นว่าไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยมีได้บัญญัติหลักเกณฑ์

2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายต่างประเทศ และกฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร พบว่า มีกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายต่างประเทศที่สำคัญ ดังนี้

2.1 จากการศึกษากฎหมายระหว่างประเทศ พบว่า หลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร (Decaux Principles) เป็นหลักการสำคัญในการจัดตั้งศาลทหาร กำหนดเขตอำนาจศาลทหาร และกำหนดว่าคดีประเภทใดบ้างไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งมีใจความสรุปได้ว่า ศาลทหารต้องจัดตั้งขึ้นภายใต้เงื่อนไขในการจำกัดเขตอำนาจศาลทหารในการพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร (คดีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร)

2.2 จากการศึกษากฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ Uniform Code Military Justice ของสหรัฐอเมริกา Code de Justice Militaire ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส The Defence Force Discipline Act 1982 ของเครือรัฐออสเตรเลีย Singapore Armed Forces Act 1972 ของสาธารณรัฐสิงคโปร์ พบว่า 1) กฎหมายของทั้งสี่ประเทศมีการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารโดยการประกาศลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยอาจแบ่งประเภทคดีเป็นหมวดหมู่ หรือบัญญัติเรียงมาตราโดยไม่จัดหมวดหมู่ ซึ่งหากพิจารณาตามฐานความผิดที่ประกาศเห็นได้ชัดว่าเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารของบุคลากรทางทหารมากกว่าความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดที่ทางฝ่ายพลเรือนบัญญัติไว้ให้เป็นความผิด ทั้งนี้ เพื่อให้ความผิดที่ประกาศมี

ลักษณะเฉพาะทางทหาร อย่างไรก็ตาม ศาลทหารของทุกประเทศอาจไม่ได้มีการให้นิยามของคำว่า ความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารไว้ในเรื่องเขตอำนาจศาลทหาร โดยตรง แต่นิยามของคำนั้นแฝงอยู่ในฐานความผิดที่ประกาศ อนึ่ง ฐานความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารของแต่ละประเทศย่อมแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับว่าประเทศนั้นจะเห็นประโยชน์จากการรักษาระเบียบวินัยในด้านใดเป็นสำคัญ ซึ่งจากการศึกษา ฐานความผิดที่ทุกประเทศมีตรงกัน คือ ฐานความผิดที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประมวลกฎหมายอาญาทหารของไทย แตกต่างกันในรายละเอียดความผิดเฉพาะด้าน 2) กฎหมายของทั้งสี่ประเทศมีการกำหนดหลักเกณฑ์ของคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลทหารมีดุลพินิจในการพิจารณาว่าคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารโดยหลักเกณฑ์ที่มีความเหมือนกัน คือ ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่พลเรือนกระทำความผิด คดีแพ่ง และที่สำคัญ คือ ศาลทหารไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเขตอำนาจศาลทหารของแต่ละประเทศไม่ได้ประกาศและกำหนดไว้ และ 3) กฎหมายของทั้งสี่ประเทศไม่มีการจำกัดสิทธิอุทธรณ์ของคู่ความในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ส่วนการฎีกามีเพียงกฎหมายของสาธารณรัฐสิงคโปร์ที่จำกัดสิทธิในการฎีกาเอาไว้

3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารไทย พบว่า การปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดให้คดีประเภทใดอยู่หรือไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และในส่วนการอุทธรณ์หรือฎีกา ต้องประกอบด้วย 1) การเพิ่มเติมให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร ซึ่งกระทำซึ่งผู้กระทำความผิดเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารในขณะกระทำความผิด เพิ่มบทนิยามของคำว่า คดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร โดยให้หมายความว่า ความผิดอาญาที่กระทำลงโดย บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารระหว่างหรือเกี่ยวเนื่องกับการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะทางทหาร และความผิดนั้นถูกบัญญัติไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ 2) การกำหนดประเภทความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้คำนึงถึงฐานความผิดที่มีลักษณะเป็นมาตรการป้องกันการกระทำวินัยที่ร้ายแรงจนส่งผลกระทบต่อกองทัพบกมากกว่าในเรื่องความผิดต่อส่วนตัว หรือบัญญัติแห่งกฎหมายที่เป็นความผิดของฝ่ายพลเรือน 3) การกำหนดหลักเกณฑ์ให้ศาลทหารใช้ดุลพินิจในการจำหน่ายคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารต้องสอดคล้องกับการกำหนดลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยต้องกำหนดให้คดีที่ไม่ใช่ความผิดตามที่ประกาศในบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และ 4) การกำหนดให้สิทธิคู่ความในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารในเวลาไม่ปกติโดยต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และวิธีการอุทธรณ์ฎีกาเฉพาะตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหาร (ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายดังกล่าว แต่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 45 เปิดช่องให้มีการบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหารได้) โดยไม่นำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารที่ไม่มีความชัดเจนในเรื่องลักษณะคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ส่งผลโดยตรงต่อการให้ดุลพินิจศาลทหารในการพิจารณาวินิจฉัยว่าคดีประเภทใดไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ซึ่งหากสามารถแก้ไขปัญหारेื่องเขตอำนาจศาลได้จะช่วยให้ศาลทหารมีขอบเขตการพิจารณาคดีที่ชัดเจน เกิดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน บุคลากรใน

กระบวนการยุติธรรมทางทหารสามารถทราบภาระหน้าที่ของตนได้อย่างชัดเจน รวมถึงบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและผู้บังคับบัญชาทหารจะได้ควบคุมความประพฤติมิให้กระทำผิดวินัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานทางทหารอย่างร้ายแรงจนถึงขนาดต้องถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหาร ในส่วนของศาลทหารในเวลาไม่ปกติเมื่อมีคำพิพากษา กฎหมายไม่ให้สิทธิแก่คู่ความในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาของศาลดังกล่าว ทำให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยประเด็นข้อพิพาทและไม่ได้รับการตรวจสอบจากศาลสูง ส่งผลโดยตรงต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร

2. กฎหมายระหว่างประเทศ ได้แก่ หลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร ถือเป็นหัวใจสำคัญในการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร กำหนดคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และกำหนดสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้น ซึ่งกฎหมายต่างประเทศทั้งสี่ประเทศที่ทำการศึกษานำเอาหลักการดังกล่าวมาบัญญัติไว้เป็นกฎหมายภายในของตน โดยกำหนดลักษณะหรือประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และกำหนดหลักเกณฑ์ที่ศาลทหารจะใช้จำแนกคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารเพื่อจำกัดการใช้ดุลพินิจของตุลาการศาลทหาร และในส่วนของกระบวนการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาศาลทหารชั้นต้น กฎหมายหมายระหว่างประเทศไม่ได้นำหลักเกณฑ์ในเรื่องสถานการณ์ที่ไม่ปกติมาใช้จำกัดสิทธิในการอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาซึ่งกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เป็นบุคลากรทางทหาร กล่าวคือ บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารที่ไม่เห็นด้วยกับผลของคำพิพากษาที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของตนต้องมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาต่อตุลาการในระดับเหนือขึ้นไป และต้องเป็นศาลพลเรือนที่มีอำนาจในการทบทวนคำพิพากษา ทำให้ศาลทหารถูกจำกัดเขตอำนาจไว้เพียงศาลชั้นต้นเท่านั้น จากหลักการนี้ กฎหมายต่างประเทศที่ทำการศึกษาทั้งสี่ประเทศจึงได้มีการบัญญัติเรื่องการอุทธรณ์ฎีกาไว้ตามที่กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้ อย่างไรก็ตามศาลทหารยังคงจำกัดสิทธิฎีกาไว้โดยให้ถือว่าคำพิพากษาศาลอุทธรณ์เป็นที่สุด

3. งานวิจัยนี้ เสนอให้แก้ไขเรื่องการกำหนดเขตอำนาจศาลทหาร การกำหนดหลักเกณฑ์คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร และการให้สิทธิอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาศาลทหารในเวลาไม่ปกติให้สอดคล้องกับหลักการสากลว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมในศาลทหาร และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ที่ไม่ให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาการกระทำของพลเรือน และจำกัดให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาเฉพาะความผิดที่มีลักษณะเฉพาะทางทหารที่กระทำผิดโดยบุคลากรทางทหาร รวมทั้งไม่จำกัดสิทธิอุทธรณ์ฎีกาแม้ว่าศาลทหารจะต้องพิจารณาพิพากษาคดีในช่วงที่อยู่ในภาวะสงครามหรือการประกาศกฎอัยการศึก โดยในส่วนของรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารต้องมีการกำหนดความผิดพื้นฐานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดร้ายแรงตามกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ในส่วนของกฎหมายต่างประเทศที่ทำการศึกษาถือเป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะคดีที่เน้นให้มีการเปิดเผยฐานความผิดให้บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารเข้าใจและการกำหนดเขตอำนาจศาลทหารถูกกำหนดไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกัน และกรณีเกิดสงครามหรือมีการประกาศกฎอัยการศึก สิทธิของคู่ความที่ถูกพิจารณาพิพากษาโดยศาลทหารในเวลาไม่ปกติต้องไม่ถูกจำกัดหากไม่พอใจหรือไม่เห็นด้วยกับผลของคำพิพากษา ทั้งนี้ จำเป็นต้องไปกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอุทธรณ์ฎีกาเพื่อให้ต่างออกไปจากศาลทหารในเวลาปกติ เช่น ระยะเวลาการอุทธรณ์ องค์คณะตุลาการในการพิจารณาในศาลสูง และกำหนดเวลาในการพิจารณาของศาล เพื่อเป็นการถ่วงดุลระหว่างความรวดเร็วและเฉียบขาดในการตัดสินคดีในสถานการณ์ไม่ปกติกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ของงานวิจัยนี้ คือ ประมวลกฎหมายอาญาทหารบางฐานความผิด เช่น ความผิดฐานปิดบังซ่อนเร้น หรือช่วยราชศัตรู หรือผู้ลักลอบสอดแนม (มาตรา 15) ความผิดฐานทำให้เรือของทหารชำรุดหรืออับปางโดยประมาท (มาตรา 23) ความผิดฐานสบประมาทธง (มาตรา 28) ความผิดฐานหมิ่นประมาท หรือผู้เชื่อว่าจะทำให้ร้ายทหารยาม หรือยามอยู่ประจำหน้าที่ (มาตรา 37) ใช้อรรถประกอบความผิดเกี่ยวกับบุคคล คือ คำว่า “ผู้ใด” ซึ่งอาจเป็นทหารหรือพลเรือนก็ได้ แตกต่างจากความผิดฐานละทิ้งหน้าที่ (มาตรา 29) ชัดขึ้นหรือละเอียดไม่กระทำตามคำสั่งหรือข้อบังคับ (มาตรา 30 มาตรา 32) ที่ใช้อรรถประกอบความผิดเกี่ยวกับบุคคล คือ คำว่า “ผู้ใดเป็นทหาร” ทำให้เห็นได้ว่า แม้แต่ประมวลกฎหมายอาญาทหารซึ่งถือเป็นกฎหมายทหารตามที่พระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 บัญญัติไว้ในมาตรา 13 ก็ยังมีบางฐานความผิดที่ไม่มีลักษณะเฉพาะทางทหารเพราะบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ยกตัวอย่างยังคงใช้คำว่าผู้ใด และประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีความมุ่งหมายที่จะกำกับดูแลการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องเฉพาะทางทหาร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรให้ศาลทหารและกระบวนการยุติธรรมทางทหารมีประสิทธิภาพ ช่วยป้องกันไม่ให้ทหารกระทำวินัยอย่างร้ายแรง และนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้โดยไม่มีปัญหาการขัดกันแห่งเขตอำนาจศาล รวมถึงคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในการตรวจสอบคำพิพากษาของบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกรณีที่ต้องหาหรือจำเลยในเวลาไม่ปกติ จึงต้องปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 13 โดยให้ศาลทหารมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร กำหนดนิยามของคดีที่มีลักษณะเฉพาะทางทหาร และประกาศบัญญัติความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับบทนิยาม แก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 14(4) โดยเพื่อให้สอดคล้องกับการประกาศบัญญัติความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารและเพื่อเป็นการจำกัดอำนาจศาลทหาร จึงสมควรกำหนดให้คดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร คือ คดีที่ไม่ได้ถูกกำหนดไว้ในบัญญัติความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารท้ายพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 แก้ไขพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 วรรคสอง โดยกำหนดให้คู่ความมีสิทธิในการอุทธรณ์ฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ทั้งนี้ เงื่อนไขและวิธีการในการอุทธรณ์ฎีกาให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหาร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ พบว่า มีประเด็นที่สำคัญในการวิจัยครั้งต่อไป คือ การศึกษาการกระจายอำนาจให้กับกองทัพไทยในการกำหนดบัญญัติความผิดที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแนบท้ายพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 โดยกำหนดให้การแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติแนบท้ายต้องทำเป็นกฎกระทรวงหรือต้องได้รับความยินยอมหรือเห็นชอบจากสภาภิบาล เพื่อความสะดวกในการแก้ไขเพิ่มเติมความผิดอุบัติใหม่ทางทหารหรือการกวดขันทางวินัย ศึกษาการประมวลหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการที่ศาลทหารเคยมีธรรมเนียมปฏิบัติในการพิจารณาคดีไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีในศาลทหารเวลาปกติ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึก ที่แตกต่างจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เพื่อจัดทำประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทหาร รวมถึงหลักเกณฑ์ในการเผยแพร่คำพิพากษาศาลทหารเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการขอคัด
ถ่ายสำเนาคำพิพากษาหรือการเผยแพร่คำพิพากษาเพื่อการศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมพระธรรมนูญ

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระว่าด้วยการส่งเสริมหลักนิติธรรมแห่งชาติ คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ
คณะอนุกรรมการบรรณาธิการหนังสือหลักนิติธรรม. (2558). *หลักนิติธรรม The Rule of Law ความหมาย สาระสำคัญ
และผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดเจริญรัฐการพิมพ์.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน
และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิ
มนุษยชนแห่งชาติ.
- คณิต ณ นคร. (2555). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศานต์. (2540). *ความเป็นจริงกับหลักการแบ่งแยกอำนาจ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับ
ลิชชิ่ง.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2552). *หลักนิติธรรม*. กรุงเทพฯ: ธนาเพลส.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2556). *คำอธิบายกฎหมายอาญาระหว่างประเทศ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา.
- ประดิษฐ์ สุนทราชน. (2515). *กระบวนการยุติธรรมทหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การแผนที่ทหาร.
- สมาคมฟ้าสีรุ้งแห่งประเทศไทย. (2568). *สาระสำคัญของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษที่
โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 24 เมษายน 2568, จาก [https://www.rsat.info/wp-
content/uploads/2021/09/CAT-1.pdf](https://www.rsat.info/wp-content/uploads/2021/09/CAT-1.pdf).
- สำนักงานอัยการสูงสุด. (2568). *สาระสำคัญของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการ บังคับให้
หายสาบสูญ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กันยายน 2568, จาก <https://www3.ago.go.th/nitivajra/icpped>.
- เสนีย์ พรหมวิวัฒน์. (2554). โครงสร้างองค์กรและอำนาจหน้าที่ของศาลทหาร STRUCTURE AND AUTHORITIES OF
MILITARY COURTS. *วารสารดุสิตทางสังคมศาสตร์*, 1(2), 10.
- Economic and Social Council. (2025) *ADMINISTRATION OF JUSTICE, RULE OF LAW AND DEMOCRACY Issue of
the administration of justice through military tribunals Report submitted by Mr. Emmanuel Decaux*.
Retrieved 15 June 2025, from [https://www.refworld.org/reference/themreport/unsubcom
/2005/en/21745](https://www.refworld.org/reference/themreport/unsubcom/2005/en/21745).
- Edith Palmer. (2025). *France: Military Justice System*. Retrieved 15 June 2025, from <https://andyreiter.com/wp-content/uploads/military-justice>.
- Jim Absher. (2025). The Uniform Code of Military Justice (UCMJ). Retrieved 15 June 2025, from <https://www.military.com/join-armed-forces/the-uniform-code-of-military-justice-ucmj.html>